

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ: ВИКЛИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Матеріали міжнародної науково-практичної конференції

Чернівці
13-14 червня 2025

УДК 342(477)(082)

М 34

Редакційна колегія:

Щербанюк Оксана Володимирівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, професор Вільнюського університету (голова);

Слінько Тетяна Миколаївна, кандидат юридичних наук, професор, завідувач кафедри конституційного права України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

Бзова Лаура Георгіївна, доктор філософії, доцент, асистент кафедри процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Конституційні засади належної правової процедури: виклики євроінтеграції: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (13-14 червня 2025р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2025. с. 300

До збірника увійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Конституційні засади належної правової процедури: виклики євроінтеграції» (Чернівці, 13-14 червня жовтня 2025 р.)

Редколегія не несе відповідальності за науковий зміст і виклад матеріалів, що були подані у рукописах.

ЗМІСТ

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ НАЛЕЖНОЇ ПРАВОВОЇ ПРОЦЕДУРИ

Albanesi Enrico. Should the Constitutional Court of Ukraine be Designated among the Highest Courts Allowed to Request Advisory Opinions of the European Court of Human Rights (under Protocol No. 16 to the ECHR)?.....	8
Fernando de Brito Alves. What to expect from a post-war Constitution?.....	14
George Papuashvili. Constitutional Review of Procedural Rights in the Age of European Integration.....	18
Берченко Г.В. Процедурні аспекти надання Конституційним Судом України висновку щодо законопроекту про внесення змін до Конституції України.....	24
Бесчастний В.М. Доктрина належної правової процедури як універсальний інструмент захисту прав людини.....	29
Bzova L. Interpretarea dreptului la un proces echitabil în practica judiciară a Curții Constituționale a României.....	36
Вайнагій М. Належна правова процедура у переговорному процесі.....	41
Воронов М.М. Європейська громадянська ініціатива: конституційно-правовий аналіз належної процедури.....	46
Гаргат-Українчук О.М., Юрчишин Н.Г. Теоретичні аспекти належної правової процедури.....	52
Жосану Д.А. Синтез нормативних актів Республіки Молдова, що забезпечують конституційне право на відпочинок педагогічних працівників шляхом встановлення скороченої тривалості робочого часу.....	56
Жосану І.Н. Реалізація конституційного права на судовий захист через наказне провадження в законодавстві Республіки Молдова.....	63
Ivanova R. Constitutional limits of soft law: the influence of international financial standards on due process in Ukraine.....	68

Ковбас І.В. Належна правова процедура як ключова гарантія захисту прав людини.....	71
Колпаков В.К. Конституційність деліберативного врядування.....	76
Кондрат'єва ЛА. Представництво особи в адміністративному судочинстві..	82
Крайній П.І. Критерій розумності в адміністративному праві: аналіз рішення Верховного Суду Ізраїлю щодо оскарження поправки № 3 до «Основного Закону: судова влада» («Поправка про розумність»).....	87
Кузьмишин В.М. Процесуальні гарантії в адміністративному судочинстві України крізь призму верховенства права та викликів євроінтеграції.....	92
Максимюк О.Д., Настасійчук О. В. Оцінки і принципи в юридичній методології К. Ларенца і теорії юридичного дискурсу Р. Алексі.....	98
Marcenko A. Schimbarea standardelor în procedura penală: o privire asupra evenimentelor istorice din practica Curții Europene a drepturilor omului.....	102
Мельниченко В.С. Сучасний конституціоналізм в умовах європеїзації вітчизняного права	107
Миронова Г. Конституційне право на альтернативну (невійськову) службу в умовах оборонної війни.....	109
Остафійчук Л.А. Перспективи судових розглядів типових справ за допомогою технологій штучного інтелекту.....	115
Паскар А.Л. Електронне судочинство як елемент належної правової процедури: перспективи впровадження в адміністративному процесі України.....	119
Петришин О.В. Право на справедливий суд – одне з ключових прав людини.....	123
Піцик Х. Поняття розвідки з відкритих джерел (osint) та її різновиди у сучасному світі.....	129
Савчин М.В. Due process та конституційна юстиція.....	132
Sadovei N. Dreptul la ocrotirea sănătății, dreptul la sănătate și prezumția efectului advers în legislația medicală a Republicii Moldova	138

Слінько Т.М. Гарантії свободи слова в юрисдикції Верховного Суду Бразилії (Supremo Tribunal Federal, STF).....	144
Смокович М.І. Належна правова процедура в адміністративному судочинстві: конституційні гарантії та виклики європейської інтеграції.....	149
Солодан К.В., Мойсей Г.Г. Штучний інтелект як інструмент підвищення ефективності судової системи.....	156
Татулич І.Ю. Правова природа інституту визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави.....	161
Терлецький Д. Конституціоналізм і належна правова процедура.....	169
Харченко Т.М. Гендерна рівність як складова принципу верховенства права: конституційні орієнтири України в умовах євроінтеграції.....	174
Шевчук М.І. Відкриття матеріалів досудового розслідування стороні захисту – не нова проблема: аналіз практики ККС ВС та ЄСПЛ.....	178
Шевчук С.В. Належна правова процедура та процесуальні основи конституційного права.....	184
Șcerbaniuc O. Procesul echitabil ca principiu principal al dreptului constituțional.....	187

Трибуна Молодого Вченого

Bakun V.I. Constituționalism, democrație și statul de drept: o discuție filozofică despre statul democratic de drept.....	194
Бідонько Х. Належні правові процедури функціонування парламентських слідчих комісій — стандарти європейських парламентів та досвід України...	197
Бурдейний Ю.І. Належна судова процедура як гарантія довіри до судової влади: відмітні риси в американській та англійській доктринах.....	202
Ватаманюк А. Американська модель конституційного судового діалогу як стандарт належної правової процедури.....	206

Гермак К.О. Висновки КРЄС як стандарти належного дисциплінарного провадження стосовно судді.....	210
Гончар О. Правовий статус Дорадчої групи експертів з оцінювання кандидатів на посаду судді Конституційного Суду України.....	215
Климкович І.Д. Належний електроний доказ як стандарт справедливого судочинства.....	220
Саліхов О. Конституційно-правові засади процедури медіації у публічному управлінні.....	224
Snigur M. Principiul securității juridice în dreptul procesual al Uneunii Europene.....	227
Тарасюк А.Ю. Проблеми правозастосування авторського права в медичній візуалізації.....	231
Трубчанінов К.С. Трансформативний вплив європеїзації національної правової системи України на сучасний стан української національної ідентичності: значення належної правової процедури.....	235
Цимбалюк А.І. Правове регулювання криптовалют в Україні: аналіз «матриці оподаткування» нкцпфр та міжнародний контекст.....	241
Шевчук В.А. Роль Конституційного Суду в забезпеченні верховенства права та запобіганні виборчим спорам: досвід зарубіжних країн.....	245

СТУДЕНТИ

Vlasiuk E. Criteriile lui ENGEL ca standard al procesului echitabil în procedurile penale: o analiză a jurisprudenței.....	251
Danâliuc O. Cerința de motivare a unei hotărâri judecătorești ca element al procesului echitabil în procedurile administrative.....	254
Dogolici I. Ancheta preliminară a infracțiunilor săvârșite pe internet: povestiri și provocări.....	259

Дудка І. Використання доказів, отриманих із порушенням прав підозрюваного: як національні суди витримують стандарти ЄСПЛ.....	262
Зіберов І. Проблемні питання звернення до суду в інтересах держави замість суб'єкта владних повноважень.....	266
Капелько П. Примат права ЄС над національними конституціями: сучасні виклики та судова практика.....	270
Kozma I. Comparative dimensions of democratic constitutionalism: institutional, economic and socio-political models in modern public law systems.....	275
Кондратьєв В. Зловживання процесуальними правами як одна з причин надмірної тривалості господарського процесу (на прикладі справ про банкрутство).....	280
Mamcin M. Rotaru împotriva româniei: cerințe de fond și de procedură pentru o cale de atac eficientă.....	284
Нікітіна Д. Право на справедливий суд у добу алгоритмів: нові виклики для конституційної демократії.....	287
Оксентій В. Гарантії права на захист в українському кримінальному процесі: європейські стандарти та національна практика.....	292
Чопик А. Європейські стандарти доступу до адвоката в кримінальному провадженні та європейському ордері на арешт.....	297

1. Конституція України: закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
3. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. Відомості Верховної Ради України. 2012. № 18. Ст. 282.

Крайній Павло Іванович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного права

Чернівецький національний університет

імені Юрія Федьковича

(м. Чернівці, Україна)

КРИТЕРІЙ РОЗУМНОСТІ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ: АНАЛІЗ РІШЕННЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ ІЗРАЇЛЮ ЩОДО ОСКАРЖЕННЯ ПОПРАВКИ № 3 ДО «ОСНОВНОГО ЗАКОНУ: СУДОВА ВЛАДА» («ПОПРАВКА ПРО РОЗУМНІСТЬ»)

Демократична держава є тим вищим стандартом до якого прагне політична еліта та суспільство що прийняло та визнало верховенство права як один із важливих драйверів її розвитку. Завершення Другої світової війни змусило переосмислити встановлені рамки міжнародного та національних правопорядків. Як зазначив у своєму виступі Генеральний аторней лорд Гелмер з яким він виступив на Лекції імені Бінгема з верховенства права «Верховенство права в епоху популізму» Європейська конвенція з прав людини та основоположних свобод стала квінтесенцією переосмислення наслідків

страшної спустошувальної війни та була написана безпосередніми учасниками та її свідками які ще вчора брали у ній участь як військові, так й полонені; як ті хто пройшли запеклі бої, так й ті хто пройшов концентраційні табори. «Конвенція розроблена чоловіками та жінками, які були свідками найгіршого, що люди можуть заподіяти одне одному, їхні погляди були сформовані не на семінарі на Тафтон-стріт, а в окопах і на полі битв, у таборах для військовополонених та історичних переслідуваннях нацистських військових злочинців у Нюрнберзі. Розробка та прийняття відбулися не в часи надмірної поблажливості, а тоді, коли суспільства відновлювалися з уламків і справді ця країна все ще перебувала під режимом нормування. Це були жорсткі чоловіки та жінки з покоління, які бачили конфлікт і поклялися «ніколи більше». Структури, які вони допомогли створити, цінності, що лежать в їх основі, добре послужили нам оплотом проти тоталітаризму та основою європейського миру. І вони залишаються найкращою надією захистити нас від загроз, з якими ми стикаємося сьогодні» – зауважив лорд Гелмер [1]. Вищенаведені міркування є відображенням поглядів розробників документа та їх життєвого досвіду який вони отримали під час війни. «Ніколи більше» стало символом який мав би зачинити навічно вхід у найгірші прояви людської діяльності. Проте події російсько-української війни зумовили потребу іще раз звернутись до історичних передумов формування сучасного західного правового порядку, а особливо – механізмів захисту прав людини у публічно-правових відносинах з органами публічної влади.

Одним із надбань європейської правової думки стало закріплення та вивчення принципу верховенства права. Попри свою багатогранність та складність він є ключовим елементом навколо якого сформовано повоєнний західний світовий порядок. Разом з цим є одна країна яка завдячує своїй незалежності саме перемозі коаліції західних держав над нацизмом. Мова йде про Державу Ізраїль. Формування її правової системи, системи стримувань та противаг відбувалось із врахуванням надбань постулатів британського

загального права, завдяки якому вдалось сформувати систему органів публічної влади. Забезпечення конституційного процесу прийняття Конституції триває до сьогоднішнього дня: ізраїльська система джерел права не має єдиної писаної конституції. Є що діє кілька Основних законів які, за проектом Установчих зборів, мали б утворити єдину писану Конституцію. Однак цей процес не завершився і не зрозуміло коли його буде завершено.

В цьому аспекту поза увагою дослідників вітчизняного публічного права залишається досвід ізраїльської держави особливо в контексті функціонування органів публічної влади, здійснення судового контролю як невіддільна складова верховенства права. Нещодавні трагічні події що відбулись внаслідок віроломної терористичної атаки в жовтні 2023 року не зняли з порядку денного політичну боротьбу між урядом та судовою владою що знайшло відображення у прийнятті Поправки № 3 до Основного закону: Судова влада («поправка про обґрунтованість»). Це призвело до протидії зі сторони опозиції, громадянського суспільства та професійної юридичної спільноти. Така гостра полеміка відобразилась у оскарженні цієї поправки та прийнятті рішення Верховного Суду Ізраїлю «Рух за якісне врядування в Ізраїлі проти Кнесету» HCJ 5658/23 від 1 січня 2024 року яким вперше відповідні зміни було визнано незаконними. Суть поправки полягала в тому, що, суди, включаючи Верховний суд Ізраїлю, який засідає як Вищий суд правосуддя, більше не мають юрисдикції здійснювати судовий перегляд обґрунтованості рішень, ухвалених урядом, прем'єр-міністром і міністрами [2].

В цьому аспекті важливу роль у прийнятті відповідного рішення відіграло застосування стандарту розумності. Останній неодноразово був однією з підстав для адміністративного перегляду з перших днів функціонування ізраїльського законодавства. Джерело цього стандарту знаходиться у ядрі англійського права, де він спочатку використовувався переважно для перевірки законності підзаконних актів, а потім для перевірки додержання процедури прийняття рішення урядом та іншими органами виконавчої влади.

Однією зі знакових справ британської судової правотворчості яка вплинула на формування практики застосування критерію розумності є *Associated Provincial Picture Houses, Ltd. проти Wednesbury Corp* [3]. У ній було сформульовано позицію коли влада приймає рішення, яке є настільки нерозумним, що жодна розумна влада ніколи не могла б прийняти його, суд втрутиться. Як пояснювалося, йдеться про рішення, які не можна вважати такими, що належать до наданих органу повноважень. Приклади таких рішень були наведені в рішенні щодо ситуацій, наприклад, звільнення особи через колір її волосся або коли влада враховує сторонні питання при прийнятті рішення. Іншими словами, у своїй оригінальній англійській версії стандарт розумності мав на меті боротися з рішеннями, які були нелогічними чи довірливими, або які містили інші серйозні недоліки у здійсненні дискреційних повноважень, наприклад, недоречні міркування

Критерій розумності є одним із важливих маркерів перевірки можливостей судів які забезпечують захист прав і свобод громадян у відносинах між приватною особою та органами публічної влади здійснювати судовий контроль шляхом визнання прийнятих нормативних чи адміністративних актів незаконними. Критерій розумності є важливим інструментом перевірки можливості здійснення втручання судами шляхом скасування рішень органів виконавчої та законодавчої влади рішень які прийняті з порушенням процедури або ж які за своїм змістом суперечать основоположним конституційним засадам механізму поділу влад.

Рішення Верховного Суду Ізраїлю «Рух за якісне врядування в Ізраїлі проти Кнесету» HCJ 5658/23 від 1 січня 2024 року стало першим за всю історію функціонування судової системи яким визнано такими що порушує конституційні норми відповідні поправки що були прийняті Кнесетом якими обмежувалась можливість суду скасовувати та визнавати незаконними рішення прийняті Парламентом та Кнесетом її законодавчої та виконавчої влади зумовили супротив не лише професійної правничої спільноти, але й

ізраїльського громадянського суспільства [2]. Це призвело до активної професійної дискусії. З його допомогою встановлювався діапазон розумних можливостей, у межах яких Суд не втручатиметься в рішення адміністративного органу та не замінюватиме своїм розсудом повноваження органів публічної влади. Однак, прийняття поправок до Основного закону: Судова влада призвело до перегляду випадків застосування критерію розумності під час розгляду справи «Рух за якісне врядування в Ізраїлі проти Кнесету» що сформувало нову судову практику та зупинило спроби уряду втручатись у діяльність судової гілки влади.

Досвід Ізраїлю у цьому сенсі може бути корисним для української доктрини адміністративного права в частині тлумачення критерію розумності та його застосуванні не лише у процесуальних та процедурних правовідносинах, але й у судовій практиці. Він може стати іще одним інструментом забезпечення дотримання балансу між різними гілками влади та реагування на випадки коли органом публічної влади приймається рішення яке прийнято поза межами повноважень такого органу що порушуватиме права та свободи індивіда. На нашу думку, така постановка досліджуваного питання потребує подальшого вивчення судових рішень Ізраїлю з метою аналізу його окремих положень які стосуються здійснення судового контролю за діяльністю органів публічної влади та парламентом.

Список використаних джерел:

1. Лекція імені Бінгема з верховенства права, 2024. *Supreme Observer*. URL: https://so.supreme.court.gov.ua/news/1233/lektsiia-imeni-binhema-z-verkhovenstva-prava-?fbclid=IwY2xjawJyz9dleHRuA2FlbQIxMAABHrwR8Ttw5xO9xxpkz4x7_B53vK1p-xCQEa_Tp5jmztXauJxGHgbocaeVmA_aem_uzvD5KCUbGTrMKhFGLQosQ (дата звернення: 22.04.2025).

2. Movement for Quality Government in Israel v. The Knesset | Cardozo Israeli Supreme Court Project. *Cardozo Israeli Supreme Court Project*.

URL: <https://versa.cardozo.yu.edu/opinions/movement-quality-government-israel-v-knesset> (date of access: 22.04.2025).

3. Associated Provincial Picture Houses Ltd v Wednesbury Corporation [1947] EWCA Civ 1 (10 November 1947). *British and Irish Legal Information Institute*.

URL: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/1947/1.html> (date of access: 23.04.2025).

Кузьмишин Віталій Миколайович

*кандидат юридичних наук, голова Сьомого апеляційного адміністративного суду, заслужений юрист України
(м. Вінниця, Україна)*

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ГАРАНТІЇ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ КРІЗЬ ПРИЗМУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА ТА ВИКЛИКІВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Принцип верховенства права, закріплений у статті 8 Конституції України, є однією з ключових засад належної правової процедури та правової держави загалом. Він передбачає не лише формальне існування правових норм, а й їх ефективну реалізацію в державній та судовій практиці, що забезпечує довіру громадян до органів публічної влади [1]. Як загальноєвропейська та універсальна цінність верховенство права передбачає низку структурних елементів: юридичну визначеність, заборону свавілля, справедливу правову процедуру, ефективний судовий контроль за публічною адміністрацією, захист прав людини та забезпечення доступності правосуддя. Такий підхід є спільним як для інституцій Ради Європи, так і для правової позиції Конституційного